

תכנית ההתנסויות – תלמידי שנה ב' הצצה אל עולמו של קלינאי התקשורת

שנה"ל תשע"ט

תוכן עניינים

1.	הנחות היסוד של ההתנסויות	3
2.	מטרות	3
3.	מהלך ההתנסויות	3
3.1	הצצה אל עולמו של קלינאי התקשורת	4
3.1.1	מבוא והנחות יסוד	
3.1.2	מטרות ההתנסות	
3.1.3	קיום מנחים להתנסות	
3.1.4	פירוט המטלות אותן על הסטודנט למלא	
3.1.5	הנחיות להגשת התיק הקליני	
4.	תכנית ההתנסות	10

נספחים :

11	נספח א' : הסכם מחייב מדריך-מודרך	
12	נספח ב' : דוח תצפית	
19	נספח ג' : טופס מטרות ואמצעים	
21	נספח ד' : דו"ח רפלקטיבי מסכם	

שלום רב לכם,

בשנה ב' אתם מתחילים שלב נוסף בהתנסויות הקליניות. במסגרת ההתנסויות בשנה זו תרחיבו את הידע הקליני שלכם על ידי תצפיות, עבודה ישירה עם ילדים ומפגשי למידה עם משפחות של מבוגרים וילדים עם צרכים מיוחדים.

1. הנחות היסוד של ההתנסויות

- ❖ הנכם מצויים בעיצומו של תהליך ההכשרה ורכשתם ידע אקדמי בסיסי בתחום של **לקויות מסוגים וממקורות שונים**.
- ❖ חשיפה לעבודתם של קלינאי תקשורת והיכרות עם **היבטים קליניים שונים** של העבודה הטיפולית תסייע לכם בתהליך החיבור בין הידע התיאורטי ליישומים קליניים.
- ❖ למידה יעילה בתחום העבודה הקלינית מצריכה **זימון התנסויות** שבהן אתם כסטודנטים נדרשים לרמות ולאופנים שונים של השתתפות פעילה.
- ❖ כסטודנטים הנכם זקוקים להנחיה וליווי על ידי קלינאיות תקשורת **מנוסים/ות המלווים/ות אתכם בהתנסות**.
- ❖ ההתנסויות הקליניות מלוות בהדרכה קלינית ובמפגשים קבוצתיים, הן מהותיות **לגיבוש הזהות המקצועית** ולפיתוח תהליכים של מודעות אישית אצל הסטודנט.

ההתנסות כוללת תצפיות, סדנאות, מילוי דוחות והגשת תיק קליני.

3.1 "הצצה אל עולמו של קלינאי התקשורת":

3.1.1. מבוא והנחות יסוד

תצפית וליווי של קלינאי התקשורת במסגרות השונות, מזמנים חוויות ואירועים לימודיים הנוגעים להיבטים של אבחון וטיפול במטופלים ממגוון אוכלוסיות. התצפית מלווה בהדרכה של קלינאי תקשורת, ומאפשרת למידה הכוללת היכרות עם לקויות שונות, עם כלים להערכה וטיפול והתייחסות לסוגים שונים של אינטראקציה שמזמן טיפול. במהלך ההיכרות עם המטופלים וסביבתם תוכלו לעמוד על מגוון הגורמים המשפיעים על התפקוד של המטופל ועל אופן ההתמודדות עם הקשיים וגורמים משפחתיים, רפואיים, שיקומיים, חינוכיים, חברתיים ותרבותיים.

ב. אינטראקציה איכותית מדריך/ה-מודרך/ת

- זו ההתנסות הראשונה בה תקבלו ליווי אישי של קלינאי תקשורת. האינטראקציה ביניכם ובין המדריך/ה תזמן לכם חוויה של שיח רב מימדי. תחילתו של התהליך בקביעת קשר הדרכתי שבו מספר מרכיבים:
- ❖ מרכיב מנהלי: זמני הגעה וסיום, סדר יום ונהלי מקום (מתי באים, איפה יושבים, לבוש מותאם איך עושים את המטלות, איפה ומתי שותים קפה וכד').
 - ❖ מרכיב תוכני: מהן הגישות הטיפוליות, איך בוחרים מטרות טיפוליות, איך בוחרים את אמצעי הטיפול, קבלת החלטות והסקת מסקנות טיפוליות.
 - ❖ מרכיב אישי ובין אישי: מה המחשבות שעולות בך, התלבטויות, חששות, התרגשויות. כיצד לנהל שיח פורה עם המדריך שיאפשר צמיחה וגדילה מקצועית. זה המקום לבטא כישורים אישיים ולפתחם כדי ליהנות מהדרכה איכותית.
 - ❖ בחלק מן המסגרות תחשפו לעבודת צוות רב-תחומי.
 - ❖ היכולת להשתלב בצוות רב מקצועי היא מיומנות נוספת שתוכלו לרכוש והיא בעלת השפעה מהותית על פיתוחה של ראייה הוליסטית ואינטגרטיבית. ההתנסות תאפשר לך להבין טוב יותר את תפקידו/ה של הקלינאי/ת בתוך הצוות: קביעה משותפת של מטרות, אופן העברתן, הפריה הדדית והיוועצות בין אנשי הצוות השונים.

3.1.2 . מטרות ההתנסות:

- ❖ לפגוש קלינאי תקשורת המתמחים בטיפול במגוון אוכלוסיות עם צרכים שונים .
- ❖ ללמוד אפיונים של מגוון לקויות בהם מטפלים קלינאי תקשורת.
- ❖ להכיר את תפקידו של קלינאי/ת התקשורת במפגשי התערבות ומעבר להם.
- ❖ להעמיק את הידע סביב תיאורי מקרה, הערכה ובניית תכנית טיפולית.
- ❖ להכיר גישות עבודה, מודלים של טיפול ומגוון כלים המשמשים בטיפול.
- ❖ להכיר מוקדים שונים בטיפול (אינטראקציה, אמצעים, מטופל, סביבה פיסית וסביבה אנושית).
- להתנסות ביחסי מדריך-מודרך.
- להעלות למודעות מגוון רגשות המתעוררים מתוך טיפול.
- לזמן דיון בסוגיות טיפוליות (שיתוף בדילמות ובהתלבטויות).
- להתנסות בכתיבת דו"ח.

3.1.3 . קווים מנחים להתנסות:

א. חשיבות השיתוף והתיאום עם המדריך/מדריכה.
המדריכים קבלו על עצמם את האחריות המקצועית והאישית להדריך אתכם. כל התנהלות שלכם במקום ההתנסות תעשה תוך תאום מלא איתם.

ב. סקרנות, הרחבת ידע, יוזמה, גמישות והסתגלות

- בהתאם למוסכם בחוזה ההדרכתי, נסו למצות באופן מרבי את תקופת ההתנסות על כל היבטיה:
- ❖ שאלו בחופשיות את המדריך/ה לגבי תכנים ותהליכים (במקום ובזמן המוסכם)
 - ❖ חפשו והרחיבו מידע אקדמי רלוונטי .
 - ❖ אל תחששו להיות מעורבים עד כמה שניתן ובהסכמת המדריך/ה.

קודים אתיים והתנהגותיים-

קוד אתי מקצועי הוא רשימה של ערכים וכללי התנהגות המצופים מחברי ארגון/מקצוע תוך התייחסות למאפיינים הייחודיים שלו. זוהי חובה מוסרית נוספת (על החובה המוסרית הכללית של האדם) הנגזרת מתוקף השירות המקצועי של המקצוע ואנשיו:

- הקפידו להגיע בזמן למקום ההתנסות (יש להגיע לפני תחילת הטיפולים על מנת לקחת חלק בהכנת המרחב הטיפולי
- הקפידו על הופעה מטופחת ומכובדת ההולמת את הקודים התרבותיים והמקצועיים של מקום ההתנסות לדוגמא: ללא מחשופים, חולצות בטן או חצאיות מיני).
- התאימו את עצמכם לחוקים ולאופן ההתנהלות המאפיינים את המקום.
- פנו באופן מותאם והולם אל כל בעלי התפקידים במקום ההתנסות ושתפו פעולה עם הצוות המקצועי.
- התייחסו בכבוד למדריך, בצעו את המטלות עפ"י הנחיותיו, וזיכרו לשאול ולא לשפוט.
- שמירה על סודיות מקצועית: עליכם לשמור על סודיות מלאה ולא להעביר כל מידע בנוגע למטופלים ולמשפחות. במקרה שתתקלו בהיכרות קודמת עם מטופל, הקפידו להתייעץ עם המדריך כיצד לנהוג באופן אתי ומוסרי.
- אין לדבר על מטופלים מחוץ למסגרת הטיפולית. במידה ונוצר מצב בו מדברים על טיפול בפומבי, יש להשתמש בשמות בדויים.
- אין להוציא או לצלם תיקי מטופלים.
- אין להפריע למדריכים במהלך הטיפול. יש לכבות פלאפונים במהלך ההתנסות, לא לצאת, לפטפט או לאכול במהלך הטיפול. ניתן לשאול שאלות רק לאחר שהטיפול הסתיים והמטופל עזב.
- חשוב כי תגלו רגישות לקודים האישיים ו/או התרבותיים של המטופל ולכבד אותם.
- היצמדו לגבולות המקצועיים ונהגו בזהירות לגבי נושאים שאינם רלוונטיים לטיפול.
- נסו להימנע משיפוטיות ולקבל את המטופלים ובני משפחותיהם כפי שהם.
- מלאו אחר חובת דיווח על התעללות בקטין על פי חוק.
- העניקו יחס של כבוד ושירות מקצועי, למטופל ולמשפחתו, ללא משוא פנים בגין מוגבלות נפשית ופיזית או גזע, דת, לאום, מגדר, גיל, השתייכות פוליטית, העדפה מינית ומעמד חברתי.

3.1.4. מטלות אותן עליכם למלא תוך תאום מלא ובעזרת המדריך/ה

מטרת המטלות היא לאפשר רכישת מיומנויות קליניות המתאפשרות במהלך תצפית. אופי המטלות מחייב תהליכים של איסוף מידע, מסירת מידע וכישורי תקשורת בין אישית, ופיתוח חשיבה רפלקטיבית. מילוי המטלות יעשה במשך ארבעה שבועות ובתיאום עם המדריכה/מדריך הן מההיבט המנהלי (זמנים, מקום, אמצעים) והן מן ההיבט התוכני (השגת המידע, תהליכים, ניתוח נתונים וכד').

להלן פירוט המטלות ולוח זמנים:

מטלה מס' 1 - חתימה על חוזה הדרכה מדריך-מודרך

ביום הראשון להתנסות עליכם לחתום עם המדריכה/מדריך על חוזה ההדרכה. חוזה ההדרכה מפרט את הנהלים ומתייחס גם לאספקטים אתיים. קיראו את החוזה והקפידו על הכתוב בו.

מטלה מס' 2 – כתיבת דוח תצפית:

מטרת הצפייה הממוקדת בשנה ב' היא להעלות את המודעות למוקדים מרכזיים שפועלים בו זמנית במהלך המפגש הטיפולי.

המוקדים:

1. השותפים במפגש הטיפולי (מטפל, מטופל, משפחה)
2. סביבה טיפולית – פיזית
3. פעילויות

ביום השני והשלישי להתנסות, עליכם לבחור מטופל אחד ועבורו למלא את שלושת הטפסים המייחסים למוקדים השונים.

חשוב: במהלך כתיבת דוח התצפית יש להשתמש, ככל האפשר, בניסוחים מקצועיים וברורים, להבחין בין עיקר ותפל בתכנים של הדוח, להבחין בין דוח תיאורי לפרשני, לשאול שאלות מתאימות ורלוונטיות למוקדים השונים של הטיפול. חשוב מאד לכתוב את השאלות למדריכה. הטפסים מופיעים בנספחים (נספח א'). בסיום כתיבת הדוח, המדריך/ה יקרא/תקרא ויחתום/תחתום עליו. הערה: יש לבצע את המטלה ביחידים ולא בזוגות.

מטלה מס' 3 - טופס מטרות ואמצעים

מטרה: זיהוי והבנה של מטרות ואמצעי הטיפול.

הנחיות לביצוע: ביום השלישי להתנסות, עליך לשוחח עם המדריך/ה על תחומי ההתערבות ומטרותיה ולמלא את הטופס בהתאם.

הערה: יש לבצע את המטלה ביחידים ולא בזוגות

מטלה מס' 4 - דו"ח רפלקטיבי מסכם

מטרה: סיכום התהליכים האישיים והבין-אישיים במהלך ההתנסות.

הנחיות לביצוע: בתום ההתנסות, לאחר כלל המפגשים והמטלות, כתבו את הדוח הרפלקטיבי.

הערה: יש לבצע את המטלה ביחידים ולא בזוגות

3.1.5. הנחיות להגשת תיק קליני

1. עיצוב התיק

2. תוכן התיק

1. עיצוב התיק:

- התיק יוגש בתוך תיקיה.
- הדף הראשון יהיה דף פתיחה – המציין שזהו תיק קליני על מקבץ א'/ב', סמסטר א'/ב', שם המגיש, מספר תעודת זהות, מקום ההתנסות, שם המדריך/ה, תאריך הגשה וכל מידע רלוונטי אחר.
- יש לארגן את המסמכים בתוך התיק בצורה מסודרת לפי הנושאים השונים של כל מסמך: חוזה חתום ביניכם ובין המדריך/ה, דו"ח תצפית, טופס מטרות ואמצעים, דו"ח רפלקטיבי מסכם וטופס הערכה.

2. תוכן התיק:

תוכן העניינים עוזר לקורא להתמצא בחומר שבתיק- כלומר יש צורך לציין מה כולל התיק הקליני. התיק הקליני יכול חמישה מסמכים אותם יש להגיש למזכירות החוג עד שבועיים מסיום ההתנסות:

1. חתימה על חוזה ביניכם ובין המדריך/ה (נספח א')
2. דוח תצפית שכולל שלשה טפסים (נספח ב') + חתימה של הסטודנט/ית ושל המדריך/ה.
3. טופס מטרות ואמצעים (נספח ג') + חתימה של הסטודנט/ית ושל המדריך/ה.
4. דו"ח רפלקטיבי מסכם

5. טופס הערכה ממולא חתום ע"י המדריך/כה (טופס הערכה : נמצא באתר החוג < היחידה לחינוך קליני > שנה ב' < הצצה לעולמו של קלינאי התקשורת) . יוכנס לתיק בשקית נפרדת שמאפשרת הוצאתו ללא פתיחת התיקיה.

זכרון:

- יש להגיש את התיק הקליני למזכירות היחידה לחינוך קליני לא יאוחר משבועיים לאחר תום ההתנסות.
- כל סטודנט אשר ההתנסות שלו נמשכת מעבר לתאריך שנקבע בחוברת, עקב סיבות בריאותיות או סיבות הקשורות במדריכה או במקום ההתנסות, חייב להודיע למתאמת הקלינית על תאריך סיום ההתנסות ולתאם איתה את תאריך הגשת התיק הקליני .
- תיק קליני שיוגש באיחור ללא אישור של המתאמת הקלינית לא ייבדק .
- התיק הקליני יוחזר לסטודנט/ית .

4. תכנית ההתנסות:

מועד	מטרת ההתנסות	אחריות	הערות
יפורסם	מפגש הכנה	גבי שרון קורונה-גאון	
יפורסם	מפגש קבוצתי 1	גבי שרון קורונה-גאון	
יפורסם	מפגש קבוצתי 2	גבי שרון קורונה-גאון	
יפורסם	סדנא 1	גבי שרון קורונה-גאון	
יפורסם	סדנא 2	גבי שרון קורונה-גאון	
	הגשת תיקים קליניים		שבועיים מתום ההתנסות
יפורסם	סדנא 3	גבי שרון קורונה-גאון	תקיים בסמסטר ב'
יפורסם	מפגשי סיכום אישיים	גבי שרון קורונה-גאון	יתקיימו בסוף שנה"ל

לוח התאריכים יפורסם, אך עשוי להשתנות מסיבות שאינן צפויות, אנא התעדכנו בלוח המודעות האינטרנטי החוגי.

הערה: חלה חובת השתתפות בכל ימי ההתנסויות ועמידה בלוחות הזמנים כפי שנקבעו על ידי היחידה לחינוך קליני.

אי עמידה בלוחות הזמנים שנקבעו על ידי היחידה לחינוך קליני תגרור הפסקת התנסות.

גב' שרון קורונה גאון, מתאמת ההתנסויות הקליניות של שנה ב'. במקרה שמתעוררות בעיות אישיות או מקצועיות במהלך ההתנסות, ניתן לפנות אליה במייל sharonkorona@gmail.com. בנושאי תיאום ואדמיניסטרציה ניתן לפנות לגב' שירלי טל במזכירות החוג stal@univ.haifa.ac.il.

אנו מקווים כי תזכו לחוויה לימודית משמעותית וכי תיהנו מההתנסות.

נספח א' :

**הסכם מחייב בין המדריך לסטודנט
שנה ב'**

שם המדריך: _____

שם הסטודנט: _____

מקום ההתנסות _____

ימים ושעות ההתנסות (בהתאם להחלטת המדריך\ה) _____

חובות הסטודנט:

- ❖ להופיע בזמן למקום ההתנסות .
- ❖ למלא את כל המטלות שנקבעו כפי שפורטו בחוברת המתארת את תוכנית ההתנסות .
- ❖ להצטרף למדריך/ה לפעילויות שוטפות כגון: ישיבות צוות וטיפולים פארא-רפואיים נוספים .
- ❖ לבוא מוכן למפגשי ההדרכה .
- ❖ לא להוציא תיקים או חומר אחר ממקום ההתנסות.
- ❖ לא להוציא או לפרסם ידע או כלי שפותח במקום ההתנסות ללא אישור מגורם מוסמך במקום ההתנסות
- ❖ לשמור על כללי הסודיות ועל כללי האתיקה וההתנהגות של המקצוע .
- ❖ להגיש למדריך\ה את כל הדוחות של המטלות לבדיקה וחתימה .
- ❖ להגיש את טופס ההערכה כחלק מהתיק הקליני.

תפקיד המדריך:

- ❖ לאפשר תצפית במהלך ארבעה ימי התנסות של הסטודנט.
- ❖ במידת האפשר, לאפשר לסטודנט אירועים לימודיים נוספים כגון ישיבות צוות וכדומה.
- ❖ ליצור אוירה המאפשרת שאילת שאלות.
- ❖ לקיים מפגשי הדרכה אישיים הכוללים: שיחת פתיחה לתיאום ציפיות, שיחת סיכום ומסירת טופס נערכה ושני מפגשים שיוקדשו למתן מענה לשאלות הסטודנט ולדיון בנושאים שעלו מתוך התצפית.
- ❖ לבדוק את הדוחות שכתב הסטודנט, להעיר הערות ולתת תשובות לשאלות שהוצגו לו. (המדריך/ה יכול לדרוש מהסטודנט לכתוב דוח מחדש על סמך הערותיו במידת הצורך).
- ❖ לשמור על כללי הסודיות ועל כללי האתיקה האחרים של המקצוע ביחסים עם הסטודנט.
- ❖ למלא את טופס ההערכה ולתת אותו לסטודנט בתום ההתנסות על מנת שיוכל להגישו בתיק הקליני למתאמת ההתנסויות הקליניות.

חשוב לזכור! במידה ונוצר קושי בתהליך ההדרכה על הסטודנט והמדריך ליצור קשר עם המתאמת הקלינית.

חתימת הסטודנט: _____

חתימת המדריך: _____

תאריך: _____

נספח ב' - תצפית

טופס 1. השותפים בהתרחשות הטיפולית:

פרטים כלליים על המטופל (גיל, מצב בריאותי, מידע התפתחותי) ועל מוקדי הטיפול (אותם הגדירה הקלינאית):

❖ מוקד מטפל:

- **זיהוי מטרות טיפוליות של הקלינאית (כתבו לפחות שתי מטרות ספציפיות המתייחסות לשפה, תקשורת או דיבור). (תיאורי)**

- **אינטראקציות עם המטופל – הכלה, מותאמות, גמישות, היענות ליוזמות המטופל. פרשני**

שאלה למדריך/כה

❖ מוקד מטופל: (פרשני)

• הילד בתוך הטיפול : מעורב, פסיבי, מגלה עניין, יוזם, נהנה, מראה איתותי מצוקה .

• אפיוני אינטראקציות עם המטפל : היענות, הימנעות, התנגדות וסרבנות , הדדיות, חיקוי .

• אפיוני אינטראקציות עם המשפחה (במקרה שנוכחים בזמן הטיפול) פונה אליהם, מתעלם, נצמד)

• שאלה למדריך/כה

• **נתוני רקע של המטופל : (תיאורי)**

בקש/י רשות מהמדריכה כדי לעיין ל בתיק האישי וכתבו :

מה היו הסימנים שעוררו את תשומת הלב של המשפחה/גננת :

מיהו איש הצוות שפגש ראשון את המשפחה

האם יש אבחנה משוערת. מה היא?

מי הצוות המטפל?

❖ מוקד משפחה (במידה ואחד ההורים נוכחים בחדר הטיפול)

תאר/י את אופן ההשתתפות של ההורה בחדר. הקפיד/י לתאר את התנהגות ההורה ללא פרשנות או שיפוטיות:

- ההורה צופה מן הצד ומתבונן בטיפול:

- ההורה משתתף באופן פעיל:

✓ מיוזמתו, על פי הנחיות המטפל, נענה לפניות המטופל

✓ שואל, מעיר, מבקש הסברים, מסביר את התנהגות הילד

- ההורה משלב צפייה והתבוננות מן הצד וגם השתתפות פעילה

שאלה למדריך/כה

טופס 2. סביבה טיפולית – פיזית : (תיאורי)

- ריהוט החדר

- צעצועים, משחקים, ספרים, אביזרים

- נגישות הציוד (במדפים גבוהים, בארון סגור, במדפים פתוחים וכו')

- אופני ייצוג (חפצים ומשחקים ממשיים, חומר כתוב, תמונות, לוחות תקשורת)

- שאלה למדריך/כה

טופס 3. פעילויות (תיאורי)

- סוגי הפעילויות השונות במהלך המפגש (מה עושים? כמה זמן כל פעילות)

- מי יוזם /מציע את הפעילות?

- איך נעשים המעברים מפעילות לפעילות?

שאלה למדריך/כה

חתימת הקלינאית/ת: _____

נספח ג':

מטרות ואמצעים

א. לגבי מטופל אחד:

1. פרטים כלליים על המטופל (גיל, מצב בריאותי, מידע התפתחותי):

2. מהם תחומי ההתערבות?

3. מהן מטרות ההתערבות?

חתימת הקלינאית: _____

ב. לגבי טיפול אחד:

1. מהן מטרות הטיפול ?

2. מהם אמצעי הטיפול?

חתימת הקלינאית: _____

